

VLADIMIR DE SEMIR

«VOLEM SER LA FLORIDA O LA CALIFÒRNIA D'EUROPA?»

Carme Puche

El passat juliol, l'Institut de Cultura de la ciutat comtal presentava Barcelona Ciència 2007, un projecte que va començar a germinar fa quatre anys amb la idea de fer un «any de la ciència» i que, per iniciativa del regidor de Cultura, Carles Martí, vol arrelar com una estratègia que es portarà a terme de manera continuada dins de la política cultural de la ciutat. Vladimir de Semir porta el comissionat d'aquesta iniciativa i de l'Alcaldia per a la Promoció i Difusió de la Cultura Científica a Barcelona. Hem aprofitat aquesta nova etapa que s'obre a la ciutat per parlar amb ell del món de la cultura científica i d'aquells factors que poden generar-la o reprimir-la, segons el camí que es decideixi seguir. De Semir és periodista i director del Màster en Comunicació Científica de l'Institut d'Educació Contínua de la Universitat Pompeu Fabra, com també de la revista *Quark. Ciència, medicina, comunicació y cultura*. La professió el delata i durant l'entrevista formula gairebé tantes preguntes com les que li toca contestar. Es considera optimista, però li costa ser-ho quan analitza la realitat. Malgrat tot, creu en la responsabilitat civil: «Si nosaltres no ens enganxem a la societat del coneixement, estem fent una societat coixa».

Venim de l'any Gaudí, de l'any Quixot... però són temes molt acotats. L'any de la ciència és molt ampli. Quins són els paràmetres que heu utilitzat per definir-lo?

Hem partit d'una sèrie d'«excuses», des del centenari de l'Institut d'Estudis Catalans, el del primer Nobel espanyol, Ramón y Cajal, el de la junta que va crear el CSIC... una sèrie d'efemèrides que només són un punt de partida per incorporar la ciència al discurs cultural de la ciutat. Però de seguida vam veure que no era com un any Quixot, no tindria sentit en ciència. S'ha convertit en una línia estratègica en la política cultural, per això es dirà Barcelona Ciència 2007, després hi haurà el 2008 i tindrà continuïtat.

Això s'inicia a l'Ajuntament. Aquest primer any servirà perquè a partir d'una via política arribi a tots els nivells?

La idea és que l'Institut de Cultura intenti plantejar sinergies amb tot el moviment associatiu i divulgatiu de la ciutat, que fa molts anys que existeix, i amb la forta tradició de divulgació científica de Catalunya. Els que fa molts anys que ens dediquem a la difusió científica, veiem que sempre es fa esperant que el públic s'hi acosti. El que volem, mantenint aquest discurs, és intentar portar el públic allà on ja es fan coses, on ja es fa difusió cultural. Barcelona té una xarxa de biblioteques per on passen uns quants milions de persones anualment. Volem introduir la ciència en aquests espais: una exposició, un cafè científic o diverses activitats. Quan la gent vagi a la biblioteca es trobarà amb la ciència. Es tracta d'ampliar el camp de difusió. Pensem en aquesta via de la proximitat per despertar la curiositat innata que té el públic.

Potser a algú li sorprendrà que aquesta iniciativa sorgeixi d'un Institut de Cultura...

Tothom entén que un Institut de Cultura parli de teatre, de música, de literatura o de cinema.

Però en canvi pot sobtar que incorporem la cultura científica a les línies estratègiques. A més, l'Institut periòdicament elabora un nou pla i ara estem en un període d'elaboració del pla estratègic del Sector Cultural a la ciutat, i la ciència s'hi incorpora d'una forma significativa. Una de les nostres aspiracions és dotar de valor entre la gent jove el coneixement. Cal que entenguin que la ciència implica moltes aportacions personals, però també econòmiques i socials. Una de les coses que l'economista Richard V. Kinght diu que és imprescindible per al desenvolupament de l'economia basada en el coneixement és que aquest ha de ser definit i percebut per la societat com una forma de riquesa.

**«UN DELS ASPECTES
FONAMENTALS DEL QUE
HAURIA DE SER LA
DIVULGACIÓ CIENTÍFICA
I LA DIFUSIÓ DE LA
CULTURA CIENTÍFICA
ÉS INCENTIVAR L'ESPERIT
CRÍTIC DE LA GENT»**

I la riquesa del coneixement hauria de consistir a poder ser crítics amb la informació. Creu que la gent té les eines suficients per aconseguir-ho?

Un dels aspectes fonamentals del que hauria de ser la divulgació científica i la difusió de la cultura científica és incentivar aquest esperit crític de la gent. Només coneixent les coses les podem valorar. Aquesta és la forma de trencar alguns mites o algunes afirmacions pel que fa a la paraciència, per exemple. Evidentment, la mistificació cultural es basa en el desconeixement. No solament hem de sociabilitzar la ciència, que és portar-la a tothom, sinó que l'hem de culturalitzar, hem d'aconseguir que formi part de la seva vida. Això no es fa en un dia. Estem davant de molts esdeveniments econòmics, científics i tecnològics importants. Joestic segur que d'aquí a uns anys s'haurà de demanar opinió a la gent per veure si hem de seguir un camí o un altre en l'àmbit científic. Potser no serà en votacions directes, com fan a Suïssa, però la gent haurà d'influir en els seus dirigents polítics perquè agafin un camí o un altre. Ens trobem davant de grans reptes, no només d'obrir nous camins a la biologia molecular, sinó que, un cop ho haguem aconseguit, tindrem diners per aplicar la teràpia gènica? Se'n podrà fer càrrec la seguretat social o estem fent una eina que només es podran permetre els rics? Això és molt més que un repte ètic i moral, és un repte econòmic, per tant, hem de decidir si volem aprofundir en unes recerques o consolidar-ne unes altres, perquè el pressupost de l'Estat no és infinit.

Això em recorda allò de l'autonomia del pacient, que el metge hi està d'acord fins que el pacient li porta la contrària. Creu que la comunitat científica és conscient de què significa aquesta capacitat de decisió sobre «els camins de la investigació»?

El mateix món científic ha de reflexionar sobre això. Tradicionalment ha estat: «nosaltres fem ciència i uns altres ja l'aplicaran». A poc a poc això ja va canviant. Es fan preguntes, hi ha gent que, davant la reproducció assistida, no va voler participar-hi, per raons ètiques, no religioses. Són límits que ja estan dins mateix de la comunitat científica. També hi ha qui creu que s'estan obrint camins que no sabrem controlar, precisament perquè no tenim la formació política i ciutadana per poder-la aplicar. Hem d'obrir camins científics que després nosaltres mateixos no siguem capaços, des del món científic, polític i social, de cultivar-los i portar-los a terme? Aquestes preguntes no s'havien plantejat mai abans, perquè les aplicacions científiques eren més físiques, més visibles. Ara parlem de la intervenció en la nostra pròpia evolució i de

**«SI NOSALTRES NO ENS ENGANXEM
A LA SOCIETAT DEL CONEIXEMENT,
ESTEM FENT UNA SOCIETAT COIXA»**

les espècies que ens envolten, no solament en matèria de medi ambient, sinó de l'eina que ens dóna la biologia molecular per intervenir en l'essència del que som. Estem capacitats per a tot això?

Potser és que ho veiem molt lluny...

Però ja ens ho hem de plantejar. De la mateixa manera que estem davant d'un món globalitzat, en què les regions del món s'aniran especialitzant. Volem per al nostre país un model de societat de serveis on vinguin a jubilar-se? Per dir-ho d'una manera fàcil, volem ser la Florida d'Europa o volem ser la Califòrnia? Si no desenvolupem realment una societat del coneixement, estarem fent una societat que sempre estarà al servei dels altres. Serem potentíssims en hostaleria, en turisme, a desfer la costa mediterrània, a urbanitzar-ho tot... però no tindrem valor afegit a les nostres professions. Desenvolupant línies de difusió per a la cultura científica, també estem treballant perquè la gent s'adoni que d'aquest món surten idees i oportunitats individuals i col·lectives per al seu propi futur.

En un acte inaugural del Màster que dirigeix, vostè va dir que vivim la pèrdua d'identitat del periodista. És un factor més en aquestes mancances que comenta?

El periodista tradicional està en crisi forta. Amb els nous mitjans tecnològics, les fonts d'informació es poden posar en contacte directament amb el públic. Hi ha periodistes especialitzats que treballen per a aquestes fonts, al gabinet de comunicació d'una empresa farmacèutica, d'una universitat o d'un centre de recerca. Però tradicionalment el periodista havia estat un intermediari entre el qui sabia una cosa i el qui no la sabia. Actualment, les notícies les creen i les transmeten les fonts mateixes. Per altra banda, les empreses mateixes, els mitjans de comunicació, s'estan convertint en proveïdors de continguts. Dit d'una manera no eufemística, els periodistes omplen els buits que deixa

«NO SOLAMENT HEM DE SOCIABILITZAR LA CIÈNCIA, QUE ÉS PORTAR-LA A TOTHOM, SINÓ QUE L'HEM DE CULTURALITZAR, HEM D'ACONSEGUIR QUE FORMI PART DE LA SEVA VIDA»

la publicitat. Sé que sona negatiu, però és així. Això es barreja amb aquesta tendència al pensament únic i al *fast thinking*, com l'anomena el sociòleg Pierre Bourdieu. Resultat: missatges efectius, descontextualitzats i que cridin l'atenció de la gent. No hi ha espai per al periodisme de reflexió i de contingut. Quan això passa en el món de la ciència, en el qual és imprescindible contextualitzar la notícia, la informació es converteix en un anecdotari científic. Recentment ha passat desapercibuda la notícia que l'home de Flores famós no era un esglaó perdut de l'evolució, sinó que creuen que tenia una malaltia. Quan va sortir la notícia en què s'anunciava que es podria haver trobat l'esglaó perdut, va ser primera línia d'informatius, però ara que surt aquesta nova informació com a part del seguiment de la recerca, ja no interessa als mitjans.

Troba que és cert el tòpic que el periodisme científic té una complexitat de comprensió superior a la d'altres especialitzacions?

A mi les pàgines d'economia d'un diari em resulten molt críptiques. Una persona que no entengui les regles del beisbol, no entendreà aquelles pàgines d'esports! I en canvi tenen molts seguidors que sí que ho entenen. Penso que és una afirmació que hem de desmitificar. El problema és que la ciència no està a la base de la nostra educació. Al món llatí les ciències les deixem molt de banda i ens fan escollir molt ràpidament: ciències o lletres. Al món anglosaxó la ciència està incorporada en la mateixa cultura educativa. Són dèficits que hem de corregir. Si amb els mateixos diners que s'inverteix en la retransmissió d'un partit de futbol es fes un bon programa de ciència i la gent se'l trobés en horaris d'audiència, entraria a formar part de la seva vida diària. Ara, si la ciència continua restringida a uns horaris perduts i a uns grans debats molt eloqüents que la gent no entén, continuarà quedant-ne al marge. ☺

Carme Puche. Periodista (Barcelona).